

Pozabljena zapuščina

ADP Nenavadna dramatisacija notifikacije podedovanja pristopa Jugoslavije k avstrijski državni pogodbi

Čemu prav zdaj, toliko let po osamosvojitvi in napovedi nasledstva nad večino mednarodnih sporazumov, ki jih je podpisala Jugoslavija, nenadna zagnanost za notifikacijo nasledstva Slovenije pristopa Jugoslavije k avstrijski državni pogodbi? Se je kaj takega zgodilo, da je to postalo nujno? Je morda napočil trenutek, ko bi bilo mogoče veliko bolje urediti uresničitev določil te mednarodne pogodbe? Bo nemara zamujen kakšen zastaralni rok, po katerem ne bo več mogoče terjati izpolnitve mednarodnih zavez, ki jih je sprejela sosednja država ob svojem ponovnem mednarodnopravnem rojstvu davnega leta 1955? Je Slovenijo za pomoč in posredovanje zaprosila slovenska narodna skupnost v Avstriji? Je za temi pobudami še kaj bolj tehtnega ali nujnega, o čemer se nam, slabše obveščeni, niti sanja ne?

Nič od naštetega ni videti. Ti pozivi še najbolj dišijo po zlorabi zunanjepolitične teme za potrebe podžiganja notranjih političnih naspotij. Kaj takega je za vsako državo »*faux pas*«, torej nekaj, kar njenim interesom in ugledu bolj škoduje kot koristi. Ponavadi se države temu izogibajo, upoštevaje spoznanje, da je enotna zunanja politika bistveni sestavni del nacionalnega interesa.

Kvalitativni napredek?

Seveda ni narobe trditi, da je Slovenija utemeljena naslednica pristopa Jugoslavije k ADP. To lahko štejemo za dejstvo, ne glede na to, ali je že zabeleženo v moskovskem arhivu ali ne. Vprašanje

je le, ali formalizacija tega dejstva pomeni kakršen koli kvalitativni napredek. Če bi bil odgovor na tako vprašanje pritrdilen, potem bi bilo treba vsekakor ukreniti vse potrebno za dosego tega cilja, sicer pa utegne vse skupaj postati lajnje v grm, v katerem ni nobenega zajca.

Sam se pridružujem mnenju tistih, ki nasledstvo ADP vidijo bolj pragmatično in pravijo, da je za tak korak treba izbrati ustrezn trenutek, v katerem bomo natančno vedeli, kaj hočemo s tem doseči, in ko bomo realno ocenili vse vidike tega bolj ali manj simbolnega postopka. Takih znamenj v obnovljenih pozivih k notifikaciji nasledstva pristopa Jugoslavije k ADP pri depozitarju v Moskvi, žal, ni videti.

ADP je po desetletnih pogajanjih med zavezniki in avstrijskimi predstavniki nazadnje rešila zahtevna vprašanja zagotavljanja avstrijske nevtralnosti, priznanja statusa žrtve nemške priključitve, prepovedi združitve z Nemčijo, prepovedi nacifašističnih orga-

Kaj o izpolnjevanju ADP meni slovenska manjšina, zaščiti katere naj bi bila skrb za notifikacijo nasledstva posvečena?

nizacij, vojnih reparacij in rešila še številna druga politična in ekonomska vprašanja, med katerimi je za nas posebno pomembna zagotovitev varovanja slovenske in hrvaške narodne skupnosti v tej državi. Šele s podpisom ADP, ki

GOSTUJOČE PERO

Matjaž Kovačič
upokojeni diplomat

so jo z Avstrijci podpisali zunanji ministri ZDA, Velike Britanije, Francije in Sovjetske zveze, so bili zagotovljeni pogoji za umik okupacijskih sil in omogočena vrnitev Republike Avstrije v mednarodno skupnost suverenih držav. Jugoslavija in šest drugih držav je naknadno pristopilo k ADP na podlagi njene določbe, ki je omogočila pristop vsem članicam OZN, ki so bile v vojni z Nemčijo na dan 8. maja 1945.

Varstvo manjšine

Rajinka Jugoslavija se je dobro zavedala pomena ADP in dosega svojega sopodpisa na njej. Zavzemanje za uresničitev 7. člena te pogodbe, ki zagotavlja varstvo naše manjšine na Avstrijskem, je bilo redno na dnevnem redu bilateralnih odnosov s sosednjo državo. V teh odnosih je bilo mogoče opaziti razlike v ostrini, s katero je Jugoslavija zahtevala uresničitev manjšinskega, 7. člena ADP. V posameznih primerih in obdobjih so te zahteve skoraj že mejile na »rožljanje z orožjem«. Odveč je navajati, da tak pristop ni kaj prida pripomogel k izboljšanju položaja Slovencev v Avstriji. Nazadnje je prevladalo

prepričanje, da zgolj sklicevanje na 7. člen ADP, grožnje z internacionalizacijo tega vprašanja in pritiski na sosedo niso prinesli želenih rezultatov. Odnosi z Avstrijo so zaostajali za dejanskimi možnostmi, kar je posredno na svoji koži negativno občutila tudi naša narodna manjšina v tej državi.

Na znamenitem zasedanju jugoslovanskega partijskega vodstva, septembra 1978 v Karadordevu, je bilo sklenjeno, da mora biti podlaga za uresničevanje pravic narodnih manjšin v sosednjih državah splošno izboljšanje odnosov s temi državami, političnih in ekonomskih. Skratka, prevladalo je spoznanje, da še tako legitimne, legalne in odločne zahteve po uresničevanju ADP in drugih mednarodnih sporazumov, relevantnih za položaj naših manjšin v sosedstvu, same po sebi niso privedle k rešitvi vprašanj položaja manjšin. Ni izključeno, da so ta proces celo zavirale. Žal je že tako, da je mednarodno pogodbo zelo težko izvršiti, če se katera od pogodbenic temu izogiba. Vsi dobro vemo, da je pot do prisilne izvršbe v mednarodnih odnosih neprimerno težja, kot je primer znotraj posamezne države.

Ob isti priložnosti je bilo končno uveljavljeno tudi spoznanje,

da mora biti prvenstveno vodilo pri mednarodni dejavnosti držav matičnega naroda interes samih narodnih manjšin. Postale naj bi temeljni dejavniki pri urejanju lastnega položaja in krepitvi splošnih, vsestranskih odnosov med sosednjima državama. To naj bi postopno privedlo do ugodnejših pogojev za reševanje tudi najbolj zapletenih ali drugače zahtevnih manjšinskih problemov.

Uresničevanje ADP danes

Danes, v temeljito spremenjenih pogojih, lahko različno ocenjujemo uresničitev oziroma neuresničitev ADP. Kritični smo lahko do načina, kako se je tega lotila država, katere naslednica smo. Uspešnost spremembe njenega pristopa je seveda mogoče relativizirati na vse mogoče načine, ne bi pa smeli spregledati njenih izkušenj in spoznanj, če si prizadevamo za njeno pravno nasledstvo. Določene stvari bodo za Slovenijo kot naslednico sopodpisa Jugoslavije enake, kot so bile za prednico. Vključno s tem, da bo treba preveriti, kaj o izpolnjevanju ADP meni slovenska manjšina, katere zaščiti naj bi bila skrb za notifikacijo nasledstva namenjena.

Če v Sloveniji zdaj menimo, da ADP ni v celoti, dovolj ali ustrezno izpolnjena, kar najbrž res ni, potem bi bilo, po mojem mnenju, ta vprašanja bolje načenjati najprej v pogovorih z Dunajem in ne v moskovskih arhivih.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

POVEZANE VSEBINE
delo.si/mnenja

[...]